ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 22ας Απριλίου 2010 *

Στην υπόθεση C-122/09,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα) με απόφαση της 11ης Νοεμβρίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Απριλίου 2009, στο πλαίσιο της δίκης

Ένωση Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας κ.λπ.

κατά

Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας και,

Υπουργού Αιγαίου,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J.-C. Bonichot, πρόεδρο τμήματος, C. Toader, C. W. A. Timmermans (εισηγητή), K. Schiemann και P. Kūris, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón
γραμματέας: N. Nanchev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 25ης Φεβρουαρίου 2010,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η Ένωση Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας κ.λπ., εκπροσωπούμενη από τον Α. Καλογερόπουλο, δικηγόρο,

— η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Σ. Χαλά και Σ. Τρεκλή,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την L. Lozano Palacios και τον Δ. Τριανταφύλλου,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 10 ΕΚ, 49 ΕΚ και 249 ΕΚ, καθώς και των άρθρων 1, 2, 4 και 6, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3577/92 του Συμβουλίου, της 7ης Δεκεμβρίου 1992, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών στις θαλάσσιες μεταφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών (θαλάσσιες ενδομεταφορές-καμποτάζ) (ΕΕ L 364, σ. 7, και διορθωτικό ΕΕ 1998, L 187, σ. 56).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο δύο ενδίκων διαφορών μεταξύ της Ενώσεως Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας, καθώς και τεσσάρων ανωνύμων εταιριών θαλάσσιων ενδομεταφορών, ήτοι της ΑΝΕΚ, των Μινωικών Γραμμών, της Ν. Ε. Λέσβου και της Blue Star Ferries και, αφενός, του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας και, αφετέρου, του Υπουργού Αιγαίου, σε σχέση με το κύρος δύο αποφάσεων τις οποίες εξέδωσαν οι υπουργοί αυτοί και οι οποίες εξάρτησαν τις θαλάσσιες ενδομεταφορές από ορισμένες προϋποθέσεις.

Το νομικό πλαίσιο

Η κανονιστική ρύθμιση της Ενώσεως

3 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του κανονισμού 3577/92:

«Από την 1η Ιανουαρίου 1993, εφαρμόζεται η ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών θαλάσσιων μεταφορών εντός κράτους μέλους (θαλάσσιες ενδομεταφορές-καμποτάζ) για τους πλοιοκτήτες της Κοινότητας των οποίων τα σκάφη είναι νηολογημένα σε κράτος μέλος και φέρουν τη σημαία του, υπό τον όρο ότι τα σκάφη αυτά πληρούν όλες τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να εκτελούν ενδομεταφορές στο εν λόγω κράτος μέλος, περιλαμβανομένων και των σκαφών των νηολογημένων στο EUROS, αφότου το Συμβούλιο εγκρίνει το εν λόγω νηολόγιο.»

4 Το άρθρο 6 του κανονισμού 3577/92 προβλέπει τα εξής:

«1. Κατά παρέκκλιση, μπορούν να εξαιρεθούν προσωρινά από την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού οι ακόλουθες υπηρεσίες θαλάσσιων μεταφορών στη Μεσόγειο και κατά μήκος των ισπανικών, των πορτογαλικών και των γαλλικών ακτών:

— υπηρεσίες κρουαζιερών, έως την 1η Ιανουαρίου 1995,

— μεταφορά στρατηγικών εμπορευμάτων (πετρέλαιο, πετρελαιοειδή και πόσιμο νερό), έως την 1η Ιανουαρίου 1997,

— υπηρεσίες με σκάφη των 650 GT, έως την 1η Ιανουαρίου 1998,

— τακτικές γραμμές επιβατικών μεταφορών και πορθμείων, έως την 1η Ιανουαρίου 1999.

2. Κατά παρέκκλιση, οι θαλάσσιες ενδομεταφορές μεταξύ λιμένων σε νησιά της Μεσογείου και οι θαλάσσιες ενδομεταφορές σε σχέση με τα αρχιπελάγη των Καναρίων Νήσων, των Αζόρων και της Μαδέρας, καθώς και τη Θέουτα και τη Μελίλια, τα γαλλικά νησιά κατά μήκος της ακτής προς τον Ατλαντικό και τα Γαλλικά Υπερπόντια Διαμερίσματα εξαιρούνται προσωρινά από την εφαρμογή του παρόντος κανονισμού έως την 1η Ιανουαρίου 1999.

3. Για λόγους οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, η παρέκκλιση που προβλέπεται στην παράγραφο 2 επεκτείνεται στην Ελλάδα έως την 1η Ιανουαρίου 2004 για τακτικές γραμμές επιβατικών μεταφορών και πορθμείων και για μεταφορές που εκτελούν σκάφη κάτω των 650 GT.3.»

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

5 Ο νόμος 2932/2001, που τιτλοφορείται «Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στις θαλάσσιες ενδομεταφορές κ.λπ.» (*ΦΕΚ* Α' 145/27.6.2001), ορίζει στο άρθρο του 1, παράγραφος 1, τα εξής:

«Από την 1η Νοεμβρίου 2002 είναι ελεύθερη η παροχή υπηρεσιών θαλάσσιων μεταφορών που: α) παρέχονται έναντι αμοιβής από πλοιοκτήτη κράτους-μέλους της

Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΕΚ) ή του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) ή της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελεύθερων Συναλλαγών (ΕΖΕΣ), εκτός από την Ελβετία, και β) εκτελούνται μεταξύ λιμένων της ηπειρωτικής χώρας και νησιών ή μεταξύ λιμένων νησιών, από επιβατηγά και οχηματαγωγά πλοία, επιβατηγά ή φορτηγά, δρομολογημένα σε τακτική γραμμή επιβατικών μεταφορών και πορθμείων, καθώς και από πλοία που έχουν ολική χωρητικότητα μέχρι εξακόσιες πενήντα μονάδες υπολογισμού […], εφόσον τα πλοία αυτά είναι νηολογημένα στην Ελλάδα ή άλλο κράτος-μέλος της ΕΚ ή του ΕΟΧ ή της ΕΖΕΣ εκτός από την Ελβετία, και φέρουν τη σημαία του.»

6 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, του νόμου 2932/2001:

«Η δρομολόγηση επιβατηγού και οχηματαγωγού, επιβατηγού ή φορτηγού, πλοίου γίνεται για περίοδο ενός έτους, που αρχίζει την 1η Νοεμβρίου (τακτική δρομολόγηση).»

Οι διαφορές της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

7 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης άσκησαν δύο προσφυγές ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Με την πρώτη από τις προσφυγές αυτές ζητείται η ακύρωση της αποφάσεως 3332.3/1 του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας, της 19ης Οκτωβρίου 2001, που τιτλοφορείται «Εγγυητική επιστολή καλής εκτέλεσης των όρων δρομολόγησης πλοίου» (*ΦΕΚ* Β' 1448/22.10.2001), και με τη δεύτερη ζητείται η ακύρωση της υπ'

αριθ. 3332.3/3 κοινής αποφάσεως των Υπουργών Εμπορικής Ναυτιλίας και Αιγαίου, της 19ης Οκτωβρίου 2001, που τιτλοφορείται «Καθορισμός τύπου, περιεχομένων και λοιπών απαιτούμενων στοιχείων και εγγράφων, καθώς και συναφών προϋποθέσεων της δήλωσης τακτικής δρομολόγησης πλοίου» (*ΦΕΚ* Β' 1448/22.10.2001).

8 Οι εν λόγω προσφεύγουσες υποστηρίζουν, μεταξύ άλλων, ότι οι σχετικές διατάξεις του νόμου 2932/2001, βάσει των οποίων εκδόθηκαν οι ως άνω υπουργικές αποφάσεις, είναι ανίσχυρες, ως αντιβαίνουσες, κατ' ουσίαν, στο άρθρο 49 ΕΚ, καθώς και σε ορισμένες διατάξεις του κανονισμού 3577/92.

9 Στο πλαίσιο της υποθέσεως της κύριας δίκης υποβλήθηκε μια πρώτη αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, στην οποία δόθηκε απάντηση με διάταξη της 28ης Σεπτεμβρίου 2006, C-285/05, Ένωση Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας κ.λπ. Με το πρώτο ερώτημα που υποβλήθηκε στην υπόθεση αυτή, το αιτούν δικαστήριο ερωτούσε κατ' ουσίαν αν ο κανονισμός 3577/92 μπορούσε να παράσχει δικαιώματα στους ιδιώτες πριν από την 1η Ιανουαρίου 2004, μολονότι ο κανονισμός αυτός, για το είδος της θαλάσσιας ενδομεταφοράς για το οποίο επρόκειτο, ήταν εφαρμοστέος στην Ελλάδα μόνον από την ημερομηνία αυτή και εφεξής.

10 Δίδοντας απάντηση στο ερώτημα αυτό, το Δικαστήριο διέλαβε τα ακόλουθα στις σκέψεις 17 έως 19 της προαναφερθείσας διατάξεως Ένωση Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας κ.λπ.:

> «17 [...] όταν ο κανονισμός τάσσει σε κράτος μέλος ορισμένη προθεσμία για να συμμορφωθεί προς τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτόν, οι ιδιώτες δεν μπορούν να επικαλεσθούν τον εν λόγω κανονισμό πριν από τη λήξη της εν λόγω προθεσμίας (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 1992, C-156/91, Hansa Fleisch Ernst Mundt, Συλλογή 1992, σ. I-5567, σκέψη 20).

18 Όσον αφορά τον κανονισμό 3577/92, από το άρθρο του 6, παράγραφοι 2 και 3, προκύπτει ότι οι θαλάσσιες ενδομεταφορές μεταξύ λιμένων σε νησιά της Ελλάδας, όσον αφορά τις τακτικές γραμμές επιβατικών μεταφορών και πορθμείων και τις μεταφορές που εκτελούν σκάφη κάτω των 650 τόνων, εξαιρέθηκαν από την εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2004. Από τη διατύπωση της διατάξεως αυτής προκύπτει ότι δεν επιτρέπονται παρεκκλίσεις από την εν λόγω προσωρινή εξαίρεση. Επομένως, στον συγκεκριμένο αυτόν τομέα των θαλάσσιων ενδομεταφορών, ο κανονισμός άρχισε να παράγει αποτελέσματα μόνον από την 1η Ιανουαρίου 2004 και δεν μπορεί συνεπώς να παράσχει δικαιώματα στους ιδιώτες παρά μόνον από την ίδια αυτή ημερομηνία (βλ. επίσης, κατά την έννοια αυτή, […] απόφαση [της 14ης Δεκεμβρίου 1971, 43/71,] Politi, [Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 1077,] σκέψη 10).

19 Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να αναιρεθεί με βάση τη συλλογιστική που ακολούθησε το Δικαστήριο στη σκέψη 45 της αποφάσεως της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-129/96, Inter-Environnement Wallonie (Συλλογή 1997, σ. I-7411), με την οποία κρίθηκε ότι, μολονότι τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να θεσπίζουν μέτρα πριν από την παρέλευση της προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό τους δίκαιο, εντούτοις από τον συνδυασμό των άρθρων 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και 249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, καθώς και της οδηγίας 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991, για την τροποποίηση της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ L 78, σ. 32), προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να διακυβεύσουν σοβαρά το επιδιωκόμενο από την οδηγία αυτή αποτέλεσμα. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η προσωρινή εξαίρεση που προβλέπει ο κανονισμός 3577/92 μπορεί να εξομοιωθεί με την προθεσμία μεταφοράς στο εσωτερικό δίκαιο μιας οδηγίας, από την περί παραπομπής απόφαση δεν προκύπτει, εν πάση περιπτώσει, ότι στην υπόθεση της κύριας δίκης έχει προσαφθεί στην Ελληνική Δημοκρατία ότι θέσπισε διατάξεις ικανές να διακυβεύσουν σοβαρά την εφαρμογή του κανονισμού αυτού από την 1η Ιανουαρίου 2004.»

11 Λαμβανομένης υπόψη της σκέψεως 19 της προαναφερθείσας διατάξεως Ένωση Εφοπλιστών Ακτοπλοΐας κ.λπ., το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι θα ήταν, ενδεχομένως, άλλη η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα στην υπόθεση C-285/05, αν συνέτρεχαν σωρευτικώς οι εξής δύο προϋποθέσεις, ήτοι αν α) το Δικαστήριο κρίνει ότι κατά τη διάρκεια ισχύος της χορηγηθείσας στην Ελληνική Δημοκρατία προσωρινής, μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2004, εξαιρέσεως από την εφαρμογή του κανονισμού

3577/92, ο Έλληνας νομοθέτης όφειλε να απέχει από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να διακυβεύσουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού 3577/92 στην Ελλάδα από 1ης Ιανουαρίου 2004 και β) το Δικαστήριο αποφανθεί ότι διατάξεις, με τα χαρακτηριστικά που έχουν οι κρίσιμες για την επίλυση των διαφορών της κύριας δίκης ελληνικές διατάξεις που θεσπίστηκαν προ της 1ης Ιανουαρίου 2004, διακυβεύουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού στην Ελλάδα από 1ης Ιανουαρίου 2004.

12 Κρίνοντας ότι για την επίλυση των ενώπιόν του ενδίκων διαφορών απαιτείται συμπληρωματική ερμηνεία των άρθρων 10 ΕΚ, 49 ΕΚ και 249 ΕΚ, καθώς και ορισμένων διατάξεων του κανονισμού 3577/92, το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Κατά την έννοια των άρθρων 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και 249 δεύτερο εδάφιο, ΕΚ:

α) Όφειλε ο Έλληνας νομοθέτης, κατά τη διάρκεια της εισαχθείσης με το άρθρο 6, παράγραφος 3, του κανονισμού 3577/92 […] και αφορώσης στην [Ελληνική Δημοκρατία] προσωρινής, μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2004, εξαιρέσεως από την εφαρμογή του κανονισμού τούτου, να απόσχει από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να διακυβεύσουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού 3577/92 στην Ελλάδα από της 1ης Ιανουαρίου 2004 και εφεξής;

β) Δικαιούνται ιδιώτες να επικαλούνται τον εν λόγω κανονισμό προς αμφισβήτηση του κύρους διατάξεων, τις οποίες θέσπισε ο Έλληνας νομοθέτης προ της 1ης Ιανουαρίου 2004, στην περίπτωση κατά την οποία οι τελευταίες

αυτές εθνικές διατάξεις διακυβεύουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού τούτου στην Ελλάδα από 1ης Ιανουαρίου 2004;

2) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα: διακυβεύεται σοβαρά η από 1ης Ιανουαρίου 2004 πλήρης εφαρμογή του κανονισμού 3577/92 στην Ελλάδα, λόγω της θεσπίσεως από τον Έλληνα νομοθέτη, προ της 1ης Ιανουαρίου 2004, διατάξεων, οι οποίες έχουν εξαντλητικό και πάγιο χαρακτήρα, δεν προβλέπουν λήξη της ισχύος τους από 1ης Ιανουαρίου 2004 και αντίκεινται σε διατάξεις του κανονισμού 3577/92;

3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, οι διατάξεις των άρθρων 1, 2 και 4 του κανονισμού 3577/92 επιτρέπουν τη θέσπιση εθνικών ρυθμίσεων, κατά τις οποίες οι πλοιοκτήτες δεν μπορούν να παράσχουν υπηρεσίες θαλασσίων ενδομεταφορών, παρά μόνον σε συγκεκριμένες δρομολογιακές γραμμές, προσδιοριζόμενες κατ' έτος από αρμόδια προς τούτο εθνική αρχή και κατόπιν προηγουμένης διοικητικής αδείας, χορηγουμένης στο πλαίσιο συστήματος αδειοδοτήσεως, το οποίο έχει τα εξής χαρακτηριστικά:

α) αφορά όλες, ανεξαιρέτως, τις δρομολογιακές γραμμές που εξυπηρετούν νησιά,

β) οι αρμόδιες εθνικές αρχές έχουν τη δυνατότητα να αποδέχονται υποβληθείσα αίτηση χορηγήσεως αδείας δρομολογήσεως, επιφέροντας κατά διακριτική ευχέρεια και χωρίς εκ των προτέρων προσδιορισμό με κανόνα δικαίου των εφαρμοζομένων κριτηρίων, μονομερή τροποποίηση των στοιχείων της αιτήσεως που αφορούν στη συχνότητα και στο χρόνο διακοπής των δρομολογίων, καθώς και στο ναύλο;

4) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, εισάγει, κατά την έννοια του άρθρου 49 ΕΚ, ανεπίτρεπτο περιορισμό της ελευθερίας παροχής υπηρεσιών, εθνική ρύθμιση, η οποία προβλέπει ότι ο πλοιοκτήτης, στον οποίον χορηγήθηκε από τη Διοίκηση άδεια δρομολογήσεως πλοίου σε ορισμένη γραμμή (κατόπιν αποδοχής σχετικής αιτήσεώς του ως έχει ή κατόπιν αποδοχής της αιτήσεως αυτής με τροποποιήσεις ορισμένων στοιχείων της, τις οποίες ο πλοιοκτήτης αποδέχεται) είναι, κατ' αρχήν, υποχρεωμένος να εξυπηρετεί αδιαλείπτως τη συγκεκριμένη δρομολογιακή γραμμή καθ' όλη τη διάρκεια της ετήσιας δρομολογιακής περιόδου και ότι, προς διασφάλιση της τηρήσεως της υποχρεώσεώς του αυτής, οφείλει να καταθέσει, προ της ενάρξεως των δρομολογίων, εγγυητική επιστολή, καταπίπτουσα, ολικώς ή μερικώς, σε περίπτωση μη τηρήσεως ή μη επακριβούς τηρήσεως της εν λόγω υποχρεώσεως;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του δευτέρου ερωτήματος

13 Με το δεύτερο ερώτημά του, το οποίο πρέπει να εξεταστεί πρώτο, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν, εφόσον υποτεθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης όφειλε, κατά τη διάρκεια της περιόδου εξαιρέσεως εφαρμογής στην Ελλάδα του κανονισμού 3577/92, να απόσχει από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να διακυβεύσουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του κανονισμού αυτού από την 1η Ιανουαρίου 2004, ημερομηνία κατά την οποία η εν λόγω περίοδος εξαιρέσεως έληξε, η πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή αυτή διακυβεύεται σοβαρά λόγω της θεσπίσεως από τον Έλληνα νομοθέτη, πριν από την 1η Ιανουαρίου 2004, διατάξεων αντίθετων προς τον εν λόγω κανονισμό, που έχουν εξαντλητικό και πάγιο χαρακτήρα, καθόσον δεν προβλέπουν ότι παύουν να ισχύουν από 1ης Ιανουαρίου 2004.

14 Οι προσφεύγουσες της κύριας δίκης φρονούν ότι πρέπει να δοθεί καταφατική απάντηση στο ερώτημα αυτό, ενώ η Ελληνική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνουν να δοθεί, κατ' ουσίαν, αρνητική απάντηση.

15 Συναφώς, πρέπει να τονισθεί ότι το γεγονός και μόνον ότι κράτος μέλος θέσπισε το 2001 κανονιστική ρύθμιση όπως ο νόμος 2932/2001, αν υποτεθεί ότι ο νόμος αυτός δεν είναι σύμφωνος προς τον κανονισμό 3577/92, δεν μπορεί να θεωρηθεί, αυτό καθεαυτό, ότι διακυβεύει σοβαρά την εφαρμογή του κανονισμού αυτού μετά το πέρας της περιόδου προσωρινής εξαιρέσεως, που καθορίστηκε ότι επέρχεται την 1η Ιανουαρίου 2004, ανεξάρτητα εξάλλου από τον εξαντλητικό χαρακτήρα της ρυθμίσεως αυτής. Συγκεκριμένα, ένα τέτοιο γεγονός δεν είναι ικανό, αυτό καθεαυτό, να εμποδίσει την πλήρη εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού μετά το πέρας της περιόδου προσωρινής εξαιρέσεως.

16 Το αυτό ισχύει όσον αφορά το γεγονός ότι κανονιστική ρύθμιση, όπως ο νόμος 2932/2001, έχει πάγιο χαρακτήρα. Πράγματι, όπως ορθώς τονίζουν η Ελληνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, τίποτα δεν εμποδίζει την κατάργηση της κανονιστικής αυτής ρυθμίσεως πριν από το πέρας της περιόδου προσωρινής εξαιρέσεως.

17 Κατά συνέπεια, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, αν υποτεθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης όφειλε, κατά τη διάρκεια της περιόδου εξαιρέσεως της εφαρμογής στην Ελλάδα του κανονισμού (ΕΟΚ) 3577/92, να απόσχει από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να διακυβεύσουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού από την 1η Ιανουαρίου 2004, ημερομηνία κατά την οποία η εν λόγω περίοδος εξαιρέσεως έληξε, η πλήρης και αποτελεσματική εφαρμογή αυτή δεν διακυβεύεται σοβαρά εκ μόνου του λόγου ότι ο Έλληνας νομοθέτης θέσπισε το 2001 διατάξεις αντίθετες προς τον εν λόγω κανονισμό, με εξαντλητικό και πάγιο χαρακτήρα, οι οποίες δεν προβλέπουν ότι παύουν να ισχύουν από 1ης Ιανουαρίου 2004.

Επί του πρώτου, του τρίτου και του τετάρτου ερωτήματος

18 Δεδομένης της απαντήσεως που δόθηκε στο δεύτερο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα. Επιπλέον, δεδομένου ότι το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα υποβλήθηκαν για την περίπτωση κατά την οποία η απάντηση στα δύο πρώτα ερωτήματα θα ήταν καταφατική, ομοίως παρέλκει η απάντηση στα ερωτήματα αυτά.

Επί των δικαστικών εξόδων

19 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ΄ αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Αν υποτεθεί ότι ο Έλληνας νομοθέτης όφειλε, κατά τη διάρκεια της περιόδου εξαιρέσεως της εφαρμογής στην Ελλάδα του κανονισμού (ΕΟΚ) 3577/92 του Συμβουλίου, της 7ης Δεκεμβρίου 1992, για την εφαρμογή της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των υπηρεσιών στις θαλάσσιες μεταφορές στο εσωτερικό των κρατών μελών (θαλάσσιες ενδομεταφορές-καμποτάζ), να απόσχει από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να διακυβεύσουν σοβαρά την πλήρη και αποτελεσματική εφαρμογή του εν λόγω κανονισμού από την 1η Ιανουαρίου 2004, ημερομηνία κατά την οποία η εν λόγω περίοδος εξαιρέσεως έληξε, η πλήρης και

αποτελεσματική εφαρμογή αυτή δεν διακυβεύεται σοβαρά εκ μόνου του λόγου ότι ο Έλληνας νομοθέτης θέσπισε το 2001 διατάξεις αντίθετες προς τον εν λόγω κανονισμό, με εξαντλητικό και πάγιο χαρακτήρα, οι οποίες δεν προβλέπουν ότι παύουν να ισχύουν από 1ης Ιανουαρίου 2004.

(υπογραφές)